

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2025. № 3.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.3.16>

УДК 657:[334.72:005.2]

Л. О. Мармуть,

д. е. н., професор, професор кафедри економіки,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-0880-524X>

О. В. Перчук,

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-64844-7011>

С. Т. Девко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3068-6387>

Р. С. Вовченко,

к. е. н., викладач кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-8713-2988>

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У
СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ**

L. Marmul,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of
Economics, Hryhorii Skovoroda University of Pereiaslav*

O. Perchuk,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting,
Taxation and Business Management,
Hryhorii Skovoroda University of Pereiaslav*

S. Devko,

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting, Taxation and Business
Management, Hryhorii Skovoroda University of Pereiaslav*

R. Vovchenko,

*PhD in Economics, Lecturer of the Department of Accounting,
Taxation and Business Management, Hryhorii Skovoroda University of Pereiaslav*

ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF STRATEGIC MANAGEMENT OF SMALL BUSINESS DEVELOPMENT IN AGRICULTURE

Предметом статті є виявлення проблем функціонування та розвитку малих підприємств та фермерських господарств як їх провідного складника та обґрунтування можливостей обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління ними для підвищення ефективності й досягнення економічного зростання. З цією метою було виявлено конкурентні переваги, стан, тенденції та проблеми розвитку малих підприємств на прикладі фермерських господарств. Визначено особливості організації їх обліку як основного джерела інформації для аналізу та послідуячого аналітичного забезпечення потреб стратегічного управління. Встановлено, що проблеми підвищення ефективності фермерських господарств як малих підприємств лежать у площині використання ресурсів, виробництва та оптимізації

витрат, а також фінансових результатів. Це спонукало до обґрунтування деталізації обліку й аналізу в управлінському та фінансовому аспектах. Здійснено висновки про необхідність фокусування обліково-аналітичного забезпечення на найбільш гострих проблемах та ризиках, а також визначенні ресурсів і резервів уникнення або ліквідації ризиків і загроз на основі відповідних пріоритетів, стратегій та напрямів стратегічного управління їх розвитком.

The current structure of agriculture in Ukraine is characterized by a distinct duality of systemic elements - agricultural enterprises of different forms of ownership and management, land use and scale of activity. On the one hand, there are large and medium-sized enterprises with large land banks and capital that carry out innovative commodity production, provide strategic state food stocks, and are export-oriented, but are relatively small in number. On the other hand, small business structures, mainly farms, are extremely widespread both as land users and as the basis for the formation of the middle class in rural areas. They are characterized by lower indicators of product marketability, resource productivity, and overall performance. This situation is exacerbated in times of war, socio-economic and political turmoil, and other factors of uncertainty, both objective and subjective. Therefore, it is of great importance to provide reliable scientific and methodological support for managerial decisions of managers and owners regarding the strategy and tactics of small agricultural enterprises. The subject of the article is to identify the problems of functioning and development of small enterprises and farms as their leading component and to substantiate the possibilities of accounting and analytical support for their strategic management to improve efficiency and achieve economic growth. To this end, the competitive advantages, status, trends and problems of small enterprises development on the example of farms have been identified. The peculiarities of organizing their accounting as the main source of information for analysis and subsequent analytical support of strategic management needs are determined. It is established

that the problems of increasing the efficiency of farms as small enterprises lie in the plane of resource use, production and cost optimization, as well as financial results. This led to the substantiation of the detail of accounting and analysis in the management and financial aspects. Conclusions are drawn about the need to focus accounting and analytical support on the most acute problems and risks, as well as to identify resources and reserves to avoid or eliminate risks and threats based on appropriate priorities, strategies and directions of strategic management of their development.

Ключові слова: *облік, аналіз, малі підприємства, фермерські господарства, ефективність, виклики та загрози, показники, пріоритети, стратегії, управління.*

Keywords: *accounting, analysis, small enterprises, farms, efficiency, challenges and threats, indicators, priorities, strategies, management.*

Постановка проблеми. Сучасна структура сільського господарства в Україні характеризується чітко вираженою дуальністю системоутворюючих елементів – аграрних підприємств різних форм власності і господарювання, розмірів землекористування і масштабів діяльності. З однієї сторони, це великі і середні підприємства з великими земельними банками та капіталами, які здійснюють інноваційне товарне виробництво, забезпечують стратегічні державні продовольчі запаси, мають експортну орієнтацію, але мають порівняно невелику кількість. З іншої сторони – це малі підприємницькі структури, переважно, фермерські господарства, надзвичайно поширені і як землекористувачі, і як основа формування середнього класу на селі. Вони характеризується меншими показниками товарності продукції, продуктивності використання ресурсів, ефективності діяльності загалом. Ця ситуація поглиблюється у період війни, соціально-економічних та політичних потрясінь, дії інших чинників невизначеності як об’єктивного, так і суб’єктивного характеру. Тому велике значення має здійснення

достовірного науково-методичного забезпечення управлінських рішень менеджерів і власників щодо стратегії і тактики розвитку малих сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідно зазначити, що питання розвитку малих аграрних підприємств, фермерських господарств були і залишаються предметом досліджень Бутинця Ф.Ф., Ігнатенка М.М., Плаксієнка В.Я., Романюк І.А., Сарапіної О.А. та ін. Вони стосуються ідентифікації їх розмірів і масштабів діяльності; спеціалізації й ефективності виробництва, розвитку альтернативних видів діяльності; впровадження інновацій. Питання обліково-аналітичного забезпечення фермерських та малих аграрних підприємств вивчалися Василішином С.І., Гринчуком В.В., Жданом В.М., Панченко О.М., Поліщуком О.М., Правдюк М.В., Сокіл О.Г., Фатенок-Ткачуком А.О. та ін. Однак в умовах ризиків та загроз невизначеності вони потребують поглиблених досліджень з можливістю деталізації на засадах управлінського і фінансового обліку для забезпечення достовірною інформацією потреб стратегічного управління.

Формулювання цілей статті. Метою статті є уточнення складників, змісту та порядку обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління, підвищення ефективності функціонування та розвитку малих підприємств у сільському господарстві в умовах ризиків, загроз та невизначеності середовища господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Малі підприємства, в особливості фермерські господарства, переважна більшість яких якраз і є малими, тобто мають площу до 500 га, займають провідне місце у структурі аграрної сфери економіки країни за кількістю. Згідно даних Державної служби статистики України, кількість діючих підприємств за організаційно-правовими формами господарювання на кінець 2021 р. в сільському господарстві України, складала: господарських товариств – 8172; приватних підприємств – 4054; виробничих кооперативів – 1727; фермерських господарств – 42533; державних підприємств – 395; підприємств інших форм

господарювання – 1694 одиниць. Наочне уявлення про структуру галузі та питому вагу підприємств за організаційно-правовими формами господарювання надає Рис. 1.

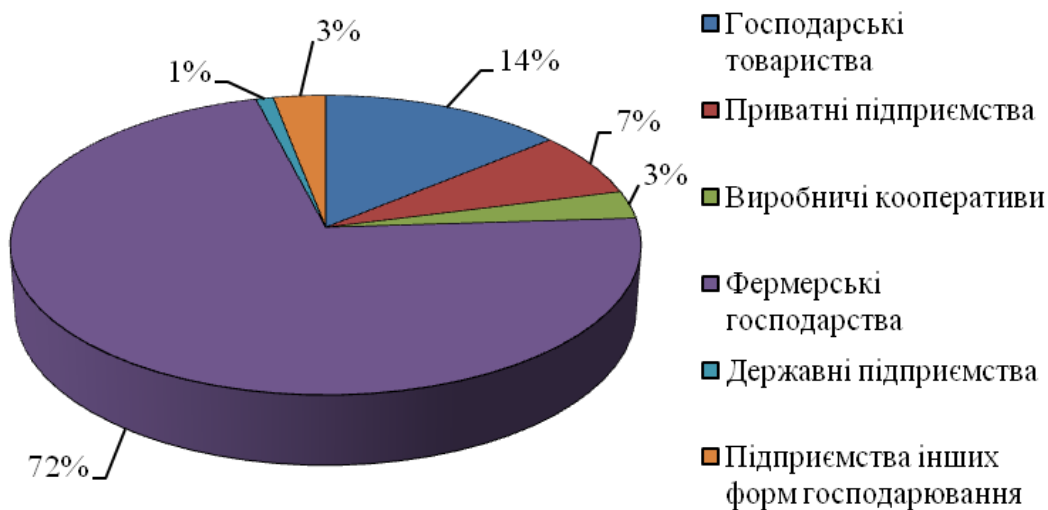

Рис. 1. Кількість діючих підприємств у сільському господарстві України за організаційно-правовими формами господарювання, 2021 р.

Джерело: Систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [1].

З наведених на рис. 1 даних видно, що наявність фермерських господарств в Україні, порівняно з кількістю інших сільськогосподарських підприємств, є найбільшою. Вона перевищує 3/3 і досягає 72%. Зосереджуючи значну кількість зайнятих та видів діяльності і галузей, фермерські господарства стали рівноправними суб'єктами аграрної економіки, поряд із іншими організаційно-правовими формами господарювання у сільському господарстві. Будучи основою формування середнього класу на селі, самозайнятості сільських жителів, нішевих виробництв, вони розуміються як важливий результат масштабних аграрних реформ у 90-х роках ХХ ст. в Україні. У сукупності, вони виробляють досить значні обсяги сільськогосподарської продукції, зокрема, рослинництва (Табл. 1).

**Таблиця 1. Обсяги та динаміка виробництва основних видів продукції
рослинництва у фермерських господарствах, тис. т**

Види культур	Роки					
	2017	2018	2019	2020	2021	2021 у % до 2017
Зернові культури	1256	3222	3484	1551	4148	в 3,3 разів
Соняшник	755	1039	1164	1128	1410	в 1,9 разів
Цукрові буряки	347	247	440	598	430	124
Картопля	56	62	72	86	90	161
Овочі	83	91	109	132	143	172

Джерело: сформовано на основі [1].

Аналіз даних Табл. 1 дозволяє встановити переважаючу тенденцію збільшення абсолютних обсягів виробництва основних видів рослинницької продукції у натуральному виразі. У 2021 р. порівняно з 2017 р. виробництво зернових культур зросло у 3,3 разів, соняшнику – в 1,9 разів, цукрових буряків – на 2%, картоплі – на 61%. Позитивно оцінюючи таке зростання, необхідно відзначити вкрай недостатню частку і фермерських господарств, і малих підприємств у забезпеченні аграрного виробництва України. Це стосується і галузі рослинництва, і тваринництва (Табл. 2).

**Таблиця 2. Частка фермерських господарств та її динаміка у
виробництві основних видів продукції рослинництва, %**

Види культур	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Зернові культури	6,3	10,2	11,8	12,3	12,9
Соняшник	6,5	8,4	10,9	12,2	13,4
Цукрові буряки	11,5	13,4	16,1	17,6	18,3
Картопля	20,4	22,6	31,5	31,9	32,7
Овочі	8,4	11,7	15,4	16,1	16,8

Джерело: сформовано на основі [1].

Згідно даних Табл. 2, частка фермерських господарств у виробництві основних видів продукції рослинництва малими підприємствами сільського господарства, в особливості фермерських господарств, постійно зростає. Так, питома вага фермерських господарств у 2017 р. у виробництві зернових культур дорівнювала 6,3%, цукрових буряків – 11,5%, соняшнику – 6,5%, картоплі – 20,4%, овочів – 8,4%. У 2021 р. вона зросла по названих

культурах, а саме по зернових – на 12,9%, цукрових буряках – на 13,4%, соняшнику – на 18,3%, картоплі – на 32,7%, овочів – на 16,8%. Це свідчить про зростання їх іміджу як повноправних учасників аграрного ринку, постачальників сільськогосподарської продукції, перспективи майбутнього зростання.

Однак практика господарювання, його багаторічний досвід свідчать про негативні складники та ризики фермерської діяльності. До них належать коливання обсягів виробництва в залежності від погодно-кліматичних умов; низька продуктивність використання ресурсів та ефективність виробництва; дефіцит матеріально-технічного забезпечення та інноваційних технологій; недостатнє використання технологій маркетингу та підприємницької ініціативи. Також це виснаження природної родючості ґрунтів через порушення науково обґрунтованих сівозмін і внаслідок зосередження спеціалізації виробництва на обмеженому наборі аграрних галузей або культур (Рис. 2).

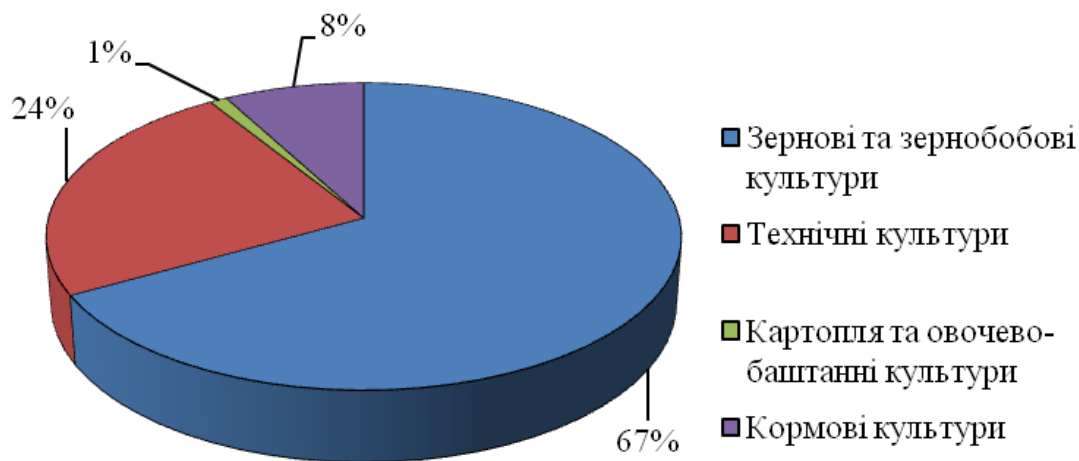

Рис. 2. Спеціалізація рослинництва фермерських господарств за видами сільськогосподарських культур, 2021р.

Джерело: Систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [1].

Так, у структурі посівних площ за видами сільськогосподарських культур у 2021 р. найбільшу питому вагу займали зернові та зернобобові культури – 67%. На технічні культури приходилося ще 24,2%, як показує рис. 2. На картоплю та овоче-баштанні культури припадає лише 8% посівних площ, на кормові – лише 1%. Це негативно впливає на розвиток найбільш доходних галузей сільськогосподарського виробництва – тваринництва. Адже кормовиробництво як його основа у структурі діяльності практично не представлене. Зроблений висновок підтверджують дані Табл. 3 про частку фермерських господарств у структурі загальних обсягів виробництва продукції тваринництва.

Таблиця 3. Частка фермерських господарств у виробництві продукції тваринництва та її динаміка, %

Продукція	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Виробництво м'яса	1,9	2,0	2,0	2,1	2,2
Молоко	1,8	2,2	2,5	2,7	2,9
Яйця	0,2	0,2	0,2	0,3	0,4
Вовна	0,7	1,4	2,1	2,1	2,2

Джерело: сформовано на основі [1].

Показники Табл. 3 свідчать про незначне підвищення обсягів виробництва протягом останніх років. Однак ріст є незначним і складає лише 1 – 2 відсоткові пункти. Це свідчить про відсутність необхідних умов для розвитку галузей тваринництва та здійснення заходів щодо їх раціоналізації. Але для забезпечення системної основи удосконалення спеціалізації, підвищення конкурентоспроможності та економічного зростання фермерських господарств на науковій основі основоположне значення має всебічний аналіз та облікове забезпечення діяльності з метою вироблення результативних стратегічних і тактичних рішень.

На нашу думку, система обліку у фермерських господарствах повинна бути налагоджена таким чином, щоб фермер у будь-який момент часу міг отримати повну і достовірну інформацію про господарські процеси, визначити свій фінансовий стан, виявити ефективність господарських

операцій, оцінити ринковий та конкурентний статус загалом; ризики й загрози функціонуванню. Виходячи з цього, основне завдання бухгалтерського обліку полягає в забезпеченні фермерських господарств інформацією, яка дозволяє їм чітко орієнтуватися у виробничих та бізнесових процесах і вибирати в ризикованих і загрозливих ситуаціях відповідну тактику й стратегію управління розвитком.

Для здійснення ефективного управління господарською діяльністю фермерських господарств облік повинен надавати інформацію про: ресурси, враховуючи при цьому затрати на їх придбання; оцінювати можливі результати від використання ресурсів; визначати результати господарської діяльності зіставленням витрат і доходів; розраховувати суми податків та інших платежів в бюджет; забезпечувати уявлення про розміщення грошових коштів для встановлення платоспроможності [2, с. 164]. Це дозволяє мати можливість визначення фінансового стану при одержанні кредиту чи страхуванні; здійснювати самоконтроль і прогнозування результатів господарської діяльності, кон'юнктури ринку, зміни цін на сільськогосподарську продукцію.

Також облік повинен забезпечувати своєчасне і повне відображення всіх господарських операцій; відображати зміни у складі майна фермерських господарств; формування показників, які визначають витрати і доходи, що забезпечують достовірне нарахування та сплату всіх платежів у бюджет; бути послідовним і своєчасним та відповідати нормативно-законодавчим вимогам.

У Законі України «Про фермерське господарство» вказано, що фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на виділених земельних ділянках [3].

Фермерському господарству дозволяється самостійно обирати форму бухгалтерського обліку, як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з урахуванням виду діяльності і

технології обробки облікових даних. Пункт 1.6 Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку у фермерських господарствах визначає порядок ведення обліку за такими формами: проста, спрощена, за спрощеним Планом рахунків, за повним Планом рахунків. На особливу увагу в цьому переліку заслуговує проста форма, яка найкраще підходить для невеликих, площею до 50 га, фермерських господарств. Вести облік за цією формою можуть фермерські господарства, в яких працюють власник (голова) та члени його родини (без залучення найманих працівників).

Одночасно, для фермерських господарств як малих підприємств облік як інформаційна система повинен постійно адаптуватись до зростаючих конкурентних вимог аграрних ринків, розвиватись під впливом дії зовнішніх і внутрішніх чинників середовища господарювання. Так, сучасний управлінський облік забезпечує малі підприємства, фермерські господарства необхідною інформацією з питань реалізації, постачання, витрат виробництва. Він дозволяє комплексно вирішувати питання аналізу, регулювання та контролю їх діяльності на основі врахуванням поточних та прогнозованих облікових показників [4-7].

Чим детальнішою і точнішою буде інформаційна модель у формі обліку підприємств будь-якого рівня як економічних систем, тим кращі можливості формування вагомих пропозицій для їх удосконалення [8]. Таким чином, бухгалтерський облік є інформаційною основою мікроекономічного аналізу діяльності малих підприємств та фермерських господарств як їх провідної форми, який також поділений на фінансовий та управлінський [9, с. 127].

Фінансовий облік вирішує функції взаємовідносин підприємств з інститутами державної економічної інфраструктури. Він регламентується міжнародними та національними стандартами і задовольняє інтереси зовнішніх користувачів. Управлінський облік надає інформацію для потреб внутрішнього користування, для прийняття управлінських рішень. Основне його призначення – це забезпечення ефективного управління виробництвом,

виробничими ресурсами, витратами на виробництво, собівартістю продукції, одержання прибутків. Відповідно, вони є підґрунтям для здійснення фінансового та управлінського аналізу фермерських та інших малих господарств.

Інформаційна база фінансового й управлінського аналізу надзвичайно різноманітна. Вона охоплює складники, потоки, причинно-наслідкові зв'язки нормативної, облікової, звітно-статистичної та зовнішньої публічної інформації, а також дані опитувань, спостережень, експертних оцінок. Їх суб'єктами є власники, керівники, зовнішні користувачі фінансової звітності; об'єктами – ресурси, виробництво, витрати, реалізація, ціни, податки, фінансові результати.

Так, об'єктами управлінського або оперативного економічного аналізу можуть бути показники виробництва продукції, її якості, ритмічності виробництва, відвантаження і реалізації продукції [10]. Оперативний аналіз передбачає послідовність, поетапність виконання окремих аналітичних процесів. Переважно, виділяється п'ять етапів аналізу. На першому етапі визначаються цілі, завдання, природно-економічні умови господарської діяльності підприємства, виробнича діяльність, враховуючи ресурси виробництва, технологічно-виробничі процеси і економічні результати виробництва.

На другому етапі враховуються технічні, економічні, соціальні, екологічні можливості та інші параметри діяльності підприємств, тобто враховується система синтетичних, аналітичних, абсолютних, відносних, кількісних і якісних показників обліку і аналізу.

На третьому етапі формується загальна модель аналітичних досліджень, виділяються її головні компоненти, формуються окремі підсистеми, які підпорядковують її елементи [11, с. 51]. У процесі розвитку господарств ця модель суттєво змінюється, розширюється зона аналітичних досліджень, виявляються нові чинники та умови економічного піднесення.

На четвертому етапі проводиться обробка аналітичних даних та їх порівняння для повного розкриття внутрішніх закономірностей процесів виробництва. На завершальному, п'ятому етапі проводиться узагальнення аналізу та контроль за реалізацією висновків і пропозицій з метою виявлення причин, які негативно впливали на результати роботи. Залежно від мети, обсягу, місця проведення аналізу його результати оформлюються аналітичними записками, звітами, таблицями, графіками.

Виходячи з методології економічних досліджень оперативного економічного аналізу, слід виділити наступну послідовність або алгоритм його реалізації:

- 1) аналіз пріоритетів, варіантів і стратегій розвитку, потенційних можливостей, ризиків і загроз;
- 2) аналіз економічних показників господарської діяльності сільськогосподарських підприємств;
- 3) аналіз ефективності заходів та інструментів по зміцненню фінансово-економічного стану, ринкових позицій за рахунок набуття конкурентних переваг та підвищення конкурентоспроможності.

Основним складником методики економічного аналізу є інформаційне забезпечення аналітичних досліджень. Джерелами інформації для оперативного аналізу є, як зазначалося, дані бухгалтерського, оперативного і статистичного обліку, нормативно-довідкові дані і бізнес-плани, річні звіти та інша планова і звітна документація [12, с. 214]. Інформація повинна відповідати вимогам своєчасності, наступності, зрозумілості; системних аналітичних досліджень; визначатися цілями і завданнями, направленими на підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Саме на основі аналітичної інформації створюється база даних, де відображається дійсний стан підприємств, з позитивними і негативними сторонами, конкурентними перевагами й ризиками.

З огляду на рослинницьку спеціалізацію фермерських та малих господарств загалом у центрі економічного аналізу їх діяльності є галузі

рослинництва. Тут він має свої особливості і певні вимоги. При формуванні затрат виробництва, аналізу і контролю у кожному господарстві необхідно мати розроблені технологічні карти під кожную культуру, щоб по них можна було розрахувати планові нормативи витрат на одиницю фізичного обсягу кожного виду робіт та здійснювати аналіз [13, с. 21].

Аналіз виконання плану технологічних процесів вирощування сільськогосподарських культур і витрат на виробництво проводиться за умов врахування вимог строгого дотримання відповідності кожного виду виробничих процесів та операцій нормативним показникам, які передбачені в технологічних картах. Цього вимагає система управління малими та іншими сільськогосподарськими підприємствами.

Оперативний управлінський аналіз здійснення витрат у рослинництві відповідно до прийнятих виробничих технологій доцільно проводити щоденно, кожний тиждень, щомісячно з деталізацією їх по окремих роботах, культурах або їх однорідних групах. Значно полегшити опрацювання оперативної інформації при аналізі витрат і собівартості можна з допомогою інноваційних цифрових та інформаційних технологій.

Для здійснення більш точного й результативного аналізу малі сільськогосподарські підприємства можуть користуватися послугами спеціальних консалтингових центрів або наукових закладів, які мають можливість швидко обробити інформацію, або ж організовувати власні обчислювальні центри або придбати відповідні програми [14]. Це дозволяє виявити тенденції та проблеми виробничої діяльності; оцінити наявні ресурси та можливості для визначення пріоритетів та варіантів стратегій, ризиків і втрат економічного розвитку на перспективу, а відтак – прийняти правильні управлінські рішення. Однак управлінський аналіз лише виробництва буде не повним без аналізу фінансових складових господарювання.

Поява фінансових ринків, пріоритет фінансових ресурсів та доходів фермерських та інших малих аграрних підприємств як основної мети

діяльності в умовах ринку об'єктивно сприяли розвитку такого важливого напрямку аналітичної роботи, як фінансовий аналіз. Фінансовий аналіз – це метод оцінювання і прогнозування їх фінансового стану. Іншими словами – це метод пізнання фінансових відносин і механізмів, процесів формування і використання фінансових ресурсів для різних видів сільськогосподарської діяльності.

Результати внутрішнього фінансового аналізу призначені для власників і керівників малих аграрних підприємств [15, с. 321]. Його основним змістом є факторний аналіз прибутку (збитку), рентабельності, собівартості виробництва за видами продукції та видами витрат; визначення точки беззбитковості або критичного обсягу виробництва; фінансовий аналіз інвестиційних проєктів. Отже, фінансовий аналіз також є наступником обліку та функцією управління. За його допомогою визначається конкурентоспроможність суб'єктів господарювання.

Мова йде у т.ч. про спосіб нагромадження, трансформації та використання інформації фінансового характеру з метою забезпечення функціонування малих сільськогосподарських підприємств і фермерських господарств в умовах конкурентних аграрних ринків [16, с. 5]. Фінансовий аналіз відображає фінансові відносини і здатність господарств фінансувати свою діяльність за станом на визначену дату. Він дозволяє оцінити фінансову стійкість господарств; забезпеченість фінансовими ресурсами, необхідними для функціонування; доцільність їх розміщення та ефективність використання; виявити необхідність у кредитних або інших залучених коштах.

Висновки. Метою обліку та аналізу господарської та фінансово-економічної діяльності малих аграрних підприємств і фермерських господарств у тому числі є інформаційне забезпечення прийняття тактичних і стратегічних рішень. Їх роль визначається внутрішньою метою таких підприємств, особливостями зовнішнього середовища господарювання, особливо за умов посилення чинників невизначеності та ризиків. У

перспективі обліково-аналітичне забезпечення стратегічного управління розвитку малого підприємництва у сільському господарстві повинно зосередитися на найбільш гострих проблемах, які його супроводжують: динаміці рівня цін на матеріально-технічні ресурси, енергоносії й пально-мастильні матеріали; змінах банківських відсоткових ставок та умов; змінах в податковому законодавстві; умовах збуту продукції тощо. Важливо визначити місце того або іншого малого аграрного підприємства в галузі, його конкурентоспроможність. У процесі аналізу слід врахувати специфіку видів діяльності, форму власності, обсяги товарного виробництва та його розміри. За результатами управлінського та фінансового аналізу розробляються заходи і напрями стратегічного управління підвищенням ефективності та фінансової стійкості малих аграрних підприємств, у т.ч. фермерських господарств.

Література

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.03.2025)
2. Фатенок-Ткачук А.О. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного управління розвитком підприємства (тренінг-курс): навчальний посібник. Луцьк : В-во «Вежа-Друк», 2023. 220 с.
3. Закон України «Про фермерське господарство». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 45, ст.363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text> (дата звернення: 12.03.2025)
4. Ігнатенко М.М., Мармуль Л.О., Романюк І.А. Розвиток конкурентних стратегій підприємств в умовах глобалізації ринків. *Економічний вісник університету*. 2023. Вип. 57. С. 45-51.
5. Гринчук В.В. Теоретичні основи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансами в аграрних підприємствах. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т. 9. № 2. С. 363-367.
6. Плаксієнко В.Я. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах : підручник. Київ : ЦУЛ, 2014. 448 с.

7. Поліщук О.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління доходами в аграрних підприємствах України. *Економічний простір*. 2020. № 154. С. 231-234.
8. Ігнатенко М.М., Мармуль Л.О. Облік, оцінка й діагностика фінансово-економічних результатів діяльності у стратегічному менеджменті підприємств і організацій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 6 (11). URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/11-2017-ukr> (дата звернення: 12.03.2025)
9. Правдюк М.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління ліквідністю аграрних підприємств. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 2 (42). С. 124-139.
10. Панченко О.М., Ждан В.М. Модель обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6734>. (дата звернення: 12.03.2025)
11. Ігнатенко М.М., Сарапіна О.А. Вплив автоматизації обліку та фінансової звітності на безпеку підприємств. *Економічний вісник університету*. 2018. Вип. (1) 38. С. 47-53.
12. Василішин С.І. Обліково-аналітичне забезпечення в системі ризиків та загроз економічної безпеки аграрних підприємств України: монографія. Харків: Друкарня Мадрид, 2020. 419 с.
13. Сокіл О.Г. Методологія наскрізного контролю обліково-аналітичних процесів сталого розвитку аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2018. № 7. С. 18-25.
14. Овчарова Н. Система облікового забезпечення як детермінанта сталого розвитку сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*, 2024. Вип. 65. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-70> (дата звернення: 12.03.2025)
15. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Житомир: ПП "Рута", 2018. 444 с.

16. Ігнатенко М.М., Мармуль Л.О., Леваєва Л.Ю., Романюк І.А. Ідентифікація сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у сукупності форм організації діяльності на селі. *Агросвіт*. 2019. № 17. С. 3-7.

References

1. State Statistics Service of Ukraine (2022), available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 12 March 2025)
2. Fatenok-Tkachuk, A.O. (2023), *Oblikovo-analitychne zabezpechennia stratehichnoho upravlinnia rozvytkom pidpriemstva (treninh-kurs)* [Accounting and analytical support for strategic management of enterprise development (training course)], V-vo “Vezha-Druk”, Luts'k, Ukraine.
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine “Accounting and analytical support for strategic management of enterprise development (training course)”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text> (Accessed 12 March 2025)
4. Ihnatenko, M.M. Marmul', L.O. and Romaniuk, I.A. (2023), “Development of competitive strategies of enterprises in the conditions of market globalization”, *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, vol. 57, pp. 45-51.
5. Hrynychuk, V.V. (2024), “Theoretical bases of accounting and analytical support of financial management in agricultural enterprises”, *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, vol. 2, no. 9, pp. 363-367.
6. Plaksienko, V.Ya. (2014), *Bukhhalters'kyj oblik u vyrobnychykh ta ahroservisnykh kooperatyvakh* [Accounting in production and agroservice cooperatives], TsUL, Kyiv, Ukraine.
7. Polischuk, O.M. (2020), “Accounting and analytical support of income management in agricultural enterprises of Ukraine”, *Ekonomichnyj prostir*, vol. 154, pp. 231-234.
8. Ihnatenko, M.M. and Marmul', L.O. (2017), “Accounting, evaluation and diagnostics of financial and economic performance in the strategic management of enterprises and organizations”, *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, vol. 6 (11), available at: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/11-2017-ukr> (Accessed 12 March 2025)

9. Pravdiuk, M.V. (2019), "Accounting and analytical support of liquidity management of agricultural enterprises", *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktyky*, vol. 2 (42), pp. 124-139.
10. Panchenko, O.M. and Zhdan, V.M. (2018), "Model of accounting and analytical support for strategic development of the enterprise", *Efektivna ekonomika*, vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6734>. (Accessed 12 March 2025)
11. Ihnatenko, M.M. and Sarapina, O.A. (2018), "Influence of automation of accounting and financial reporting on the security of enterprises", *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, vol. 38 (1), pp. 47-53.
12. Vasylyshyn, S.I. (2020), *Oblikovo-analitychne zabezpechennia v systemi ryzykiv ta zahroz ekonomichnoi bezpeky ahrarnykh pidpriemstv Ukrainy* [Accounting and analytical support in the system of risks and threats to economic security of agricultural enterprises of Ukraine], Drukarnia Madryd, Kharkiv, Ukraine.
13. Sokil, O.H. (2018), "Methodology of end-to-end control of accounting and analytical processes of sustainable development of agricultural enterprises", *Ahrosvit*, vol. 7, pp. 18-25.
14. Ovcharova, N. (2024), "Accounting system as a determinant of sustainable development of agricultural enterprises", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 65, available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-70> (Accessed 12 March 2025)
15. Butynets', F.F. (2018), *Teoriia bukhhalters'koho obliku* [Accounting theory], PP "Ruta", Zhytomyr, Ukraine.
16. Ihnatenko, M.M. Marmul', L.O. Levaieva, L.Yu. and Romaniuk, I.A. (2019), "Identification of agricultural service cooperatives in the aggregate of forms of organization of activities in the countryside", *Ahrosvit*, vol. 17, pp. 3-7.

Стаття надійшла до редакції 14.03.2025 р.